

UNITÁRIUS ÉLET

50. évfolyam 1. szám

1996. január

Újévi pásztorlevél

*„Vegyétek föl magatokra az én igámat, és tanuljátok meg tőlem, hogy én szelíd és alázatos szívű vagyok: és nyugalmat találtok a ti lelkeiteknek. Mert az én igám gyönyörűsége, és az én terhem könnyű”.
Máté 11,29-30.*

Szeretett Testvéreim! Kedves Unitárius Híveim!

Mögöttünk van egy hosszú esztendő, mely a maga örömeivel, de próbára tevő eseményeivel is, emlékezetes marad mindannyiunk számára. Tanúi vagyunk népünk szinte próbálkozásainak, hogy a felemelkedés és boldogulás útját biztosítsa a maga számára a nagyvilág népeinek közösségében, közelebből elsősorban az európai népek közösségében. Imádkoztunk és imádkozunk azért, hogy ez sikeres legyen részünkre.

Anyaszentegyházunkban komolyan és egyértelműen igyekeztünk az Evangélium szellemének szolgálatát vállalni, abban a meggyőződésben, hogy az Úr Jézus példája nyomán a szelídség és az alázatos szív erényei alkalmassá tesznek jó igyekezetünk arányában arra, hogy valóban testvéri közösséget építsünk ott, ahol jelen vagyunk drága magyar hazánkban.

Az elmúlt esztendőben is törekedtünk arra, hogy bekapcsolódjunk a nagyvilág unitáriusainak mozgalmas életébe. Fontosnak tartottuk, hogy a magyar unitarizmus jó hírét gazdagítsuk és a figyelem előterébe állítsuk. Ez kötelességünk is egyúttal, mivel az Erdélyi Unitárius Egyházzal együtt, mint egytestvérek, nagy lelki-szellemi ajándékot adtunk magyar népünknek, de az egész emberiségnek is egyúttal, amikor 1568-ban a Tordai Országgyűlés a hit és lelkiismereti szabadság törvényét mindenki számára gazdag ajándékként átnyújtotta és évszázadokon át fenntartotta, hogy a jelen emberisége számára is lelki megnyugvást és bensőséges békét jelentsen.

Kérlek Titeket, kedves Unitárius Testvéreim, egyházi és világi vezetők, lelkészek, gondnokok, presbiterek s a gyülekezetek tagjai, – kérlek titeket, hogy imádkozzatok és munkálkodjatok. Az Úr Jézus intelmét megszívleljétek: Az élet terheit magabiztosan hordozzátok és vállaljátok, szelíden és alázatos szívvel, hogy nyugalom lakozhassék bensőtökben. Az a küldetés, melyet az Úr Jézus hordozott az egész emberiség javára, Isten akaratából, mindannyiunk számára örök példa, melynek megvalósításában részesek kell, hogy legyünk. Imádkozzunk és dolgozzunk, tiszta szívvel és becsületes szándékkal, s akkor nyugalom költözik bensőnkbe, melynek nyomán erőt, önbizalmat és küldetésstudatot nyerünk.

Hívlak titeket, kedves Unitárius Testvéreim, hogy 1996-ban méltó módon ünnepeljük meg honfoglaló népünk (1100) ezerszáz éves nagy ünnepét. A millecentenárius ün-

nepségeknél legyünk részesei. Szorgalmas munkánkkal és imádkozó lelkülettel szolgáljuk népünket, hogy a felemelkedés útjára tudjunk lépni, s ott meg tudjunk maradni!

Lelkész Testvéreim! Gyülekezeteinkben mutassatok jó példát e nevezetes évforduló minden napján. Tegyétek lelki-szellemi munkátokkal emlékezetessé ezt a nevezetes évfordulót.

Az Isten iránti hálaérzetet gazdagítsátok, keltsétek fel híveink lelkében, hogy az Ő kifogyhatatlan áldása nekünk ajándékozassék ebben az évben különösképpen.

Tekintsük fontosnak mi, unitáriusok a más felekezetekkel való együttműködést 1996-ban is. Minden alkalmat ragadjunk meg annak bizonyosságául, hogy mindannyian egy Atyának vagyunk a gyermekei, s az Úr Jézus példaadó életét igyekezzünk magunkban személy szerint, és gyülekezeteinkben hasonlóképpen valóra váltani.

Adjon a jó Isten, kedves Unitárius Testvéreim, boldog új esztendőt – szívem melegével és szeretetével azt kívánom mindannyiunk számára!

Ámen

Bencze Márton
unitárius püspök

Budapest, 1996. január 1-én

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyarországi Unitárius Egyház előkészületeket tesz az 1996-os Millecentenárius méltó megünneplésére, amelynek keretén belül ünnepi könyvek és kiadványok megjelentetését is tervezzük. A téma feldolgozása kötetlen, és a következő gondolatkör lehet az irányadó: *Hogyan és miért pont a Kárpát-medencében alakult ki az unitarizmus az 1100 éves történelmünket formáló erők következtében, és mit nyújtott a magyarságnak és a világnak.*

A pályázatokat – melyek közül a legjobbak kiadásra kerülnek – 1996. március végéig „Millecentenárius” jellegre a szerkesztőség címére kérjük beküldeni.

(Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.)

Boldog Új Esztendőt kívánunk olvasóinknak!

Erdélyi pásztorlevél

Szeretett híveim, kedves atyámfiai!

Nehéz, megpróbáló esztendőt hagyunk magunk mögött. Sokat éltünk át, nagy erőfeszítéssel és sok áldozattal tudtunk megmaradni és előrehaladni. De hirdettük a jézusi evangéliumot, az unitárius kereszténység hitigazságait a bölcsőtől a koporsóig, s szolgáltuk Istent és az embert. Megtanultunk kérdések elé kerülni s azokra bátran válaszolni, felismerni a tennivalókat és azokat cselekedni, dönteni új helyzetekben, és dolgozni a jövőért.

Jézus időszerű felhívással szólok hozzátok: „Ne aggódalmaskodjatok tehát, és ne mondjátok: Mit együnk? vagy: Mit igyunk? vagy: Mivel ruházkodjunk? Mert mindezeket a pogányok kérdezik. Mert jól tudja a ti mennyei Atyátok, hogy mindezekre szükségetek van. Hanem keressétek először Istennek országát, és az ő igazságát; és ezek mind megadatnak néktek” (Mt 6,31–33).

Jézus felhívása mély igazságot fejez ki. Az aggodás, a félem annak a jele, hogy nem hiszünk Istenben, és nem bízunk embertársainkban. Nem vesszük tudomásul, hogy Isten nem a félelem lelkét adta nekünk, hanem a bátorság, a remény, a szeretet lelkét. Ne aggódjatok, bízzátok Istenre magatokat, mert Ő minden emberre gondot visel.

A gondviselés Isten szeretetének és akaratának megnyilvánulása, mely úgy mutatja be Istent, mint Atyát, aki örködik teremtményei fölött, és szükségükről gondoskodik. Jézus tettekre szólít úgy, hogy Istenországára irányítja a figyelmünket: „keressétek először Istennek országát, és az ő igazságát”.

Amikor a jövőt faggatjuk, Istenre figyelünk, aki a jövő Ura és mindnyájunk Atyja; Ő azt akarja, hogy minden ember a maga helyén munkatársa le-

gyen a gondviselésben. Isten munkatársának lenni pedig annyit jelent, mint hinni és szeretni, sohasem gyűlölködni, „Mert arra született az ember, hogy szeressen és szeressék” (Szilágyi D.). Vallásunk célja is erre mutat: kialakítani magunkból Isten munkatársát.

Jézus felhívása erőt adó és tettekre sarkalló biztatás, mely nem gúzsba köt, hanem felszabadít, nem gyöngít, de bátorságot ad, nem tétlenségre kárhoztat, hanem építő cselekedetekre hív. Kövessük ezt a felhívást a mai feladatok felismerésével, és Istenre hagyva magunkat forduljunk a jövő felé!

Nagy feladatok várnak reánk az új esztendőben. Mi „szabad emberhez és szabad néphez méltó életet kívánunk élni, mert ehhez Isten adta jogunk van”. Azért küzdenünk kell az alapvető emberi jogainkért, az anyanyelvünkért, a felekezeti oktatás helyreállításáért, az elvett egyházi javak visszaadásáért, az épülő templomaink befejezéséért; dolgoznunk kell egy igazságosabb és emberibb társadalomért, egyházunk és népünk jólétéért és boldogságáért.

Hegyeket mozgató hitre, újabb erőfeszítésekre és áldozatokra lesz szükségünk, hogy terveinket és elképzeléseinket megvalósíthassuk. Szolgáljuk hűségesen egyházunkat és népünket azzal a tudattal, hogy Isten gondot visel reánk, s ha Ő velünk van, kicsoda lehet ellenünk?!

Egyházunk híveinek, lelkész és gondnok atyámfiainak, minden jóakarátú embernek Istentől áldott, boldog új esztendőt kívánok!

Kolozsvár, 1996. január 1.

Atyafiságos szeretettel

D. dr. Erdő János
püspök

Karácsonyi fohász

Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben,
rétekben, völgyekben, hegyekben,
fakadó s áradó vizekben,
dobogó emberi szívekben,
a léted megszentelt nevében,
hatalmas irgalmas kezében,
országod jövő házában,
erődnek teremtő lázában,
békében, sóban és kenyérben,
a múlt időben, a térben,
vétünk elnéző kedvedben,
ígédet követő emberben,

elbukó kísértő ármányban,
gonosztól szabadult árvákban,
legyen hát mind Tiéd a bőség,
az Ország, Hatalom, Dicsőség,
lobogjon szívünkben, vérünkben,
az egész esendő létünkben,
váljanak könnyeink örömmé,
maradj és légy velünk, örökké,
á m e n...

Dr. Módy Jenő professzor
Marosvásárhely, 1995. december 24.

Mi az unitarizmus?

Részletek Varga Béla írásaiból

R.W. Emerson, a 19. század egyik legkimagaslóbb unitárius gondolkodója egy helyt azt mondja, hogy a történelmi kereszténység egyik hibája az, hogy nagy súlyt helyez a személyekre, a pozitívra és a ritmusra, de kevesebbet a szellemre. A forma vallásának ideje elmúlt, s az üdvösség lelkünk helyes irányban való átalakításában keresendő. Az unitárius vallás a keresztény tanításnak tisztán szellemi felfogásában gyökerezik. Jézus programjának szellemi terjesztését hirdeti, amely ebben a két mondásban jut tömör kifejezésre: „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes” és „Az Isten lélek, és akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják”. Ebben a szellemi felfogásban kifejezésre jut az, hogy a kereszténység nem pusztán vallás, mint a többi, mint akármelyik, hanem egészen új értékelési módot magában foglaló vallás, amelyben az isteni szellem minőségének egyedül és mindenek felett álló értékessége jut kifejezésre, s ennek értékességéhez kell mérni mindent, amit egyáltalán értékesnek tartunk a világban. A keresztény tanítás a legmagasabb értéket fedezte fel, s az embert arra akarja rávezetni, hogy tegye magáévá az értékelésnek azt a módját, amely minden gondolatot, minden tettet és cselekedetet ehhez a legfőbb mértékhez viszonyít. Ez az egyetlen és legfőbb feladat; azért kell először Isten országát keresni.

Az Isten lélek; az emberben szintén a lélek az, amelyhez Isten szól. Ám az Isten lelke szent. Ő Szentlélek. Dávid Ferenc De Falsa et vera cognitione stb. c. művében mondja: hogy a szentlélek annyi, mint Istennek ereje és hatalma, azaz maga a hatalmas, szent Isten (Spiritu sanctus nihil aliud est, quam ipsem et Deus potens et sanctus). A szentlélek a reánk ható, élő Isten, mondja W. Hermann, a 20. század egyik legkiválóbb teológusa. Az ember is lélek, de nemcsak lélek, hanem egyéb is, test, anyag, és épp azért nem szent. A lélek az, ami az embert Istenhez közelebb viheti; ami benne nem lélek, az távolítja őt Istentől. Az ember Istenhez való kapcsolatát csak úgy szilárdíthatja meg, ha úrrá lesz benne a szellem az anyag fölött, s ha ez a megtisztult lélek a szentségtelenségét levetkőzve, maga is törekszik a szentségre. A közös alapon, a szellemiség alapján a szentlélek megtalálja útját az emberi lélekhez. Ezt mondjuk a szentlélek munkájának, ami a keresztény vallásosságának az alapja. Az ember találkozhat Istennel, ha felismeri magában a lehetőséget erre a találkozásra, ez azonban sohasem lehet olyan, amely az Isten és az ember egybeolvadását eredményezhetné. Az Isten a maga transzcendens mivoltában is megtalálja útját az emberi lélekhez, s akkor immanenssé lesz az emberben. Ebbe az immanenciába azonban, mint fönnebb is láttuk, Isten nem zárható be soha. Az ember útja Istenhez sokkal szűkebb korlátok között mozog, mint Istené az emberhez, és számtalan akadályba ütközik. Az unitárius vallás szerint a misztikus meglátásoknak és egybeolvadásnak nincs jelentősége. A tiszta unitarizmus sohasem került bele az immanenciának, a szubjektív vallásosságának abba az egyoldalúságába, amit misztikának neveznek. Ez távolról sem jelenti azt, hogy az unitárius vallásban ne jutna hely az egyéni vallásos érzésnek és Istenben való elmélyedésnek. Hiszen e nélkül vallás nem lehetséges. Kiválóbb példáját ennek a belső elmélyedő vallásosságának alig lehetne találni, mint Channing.

Amikor azonban a keresztény vallást a szellemiség vallásának mondjuk, ez nem csak az isteni és az emberi szellem egymáshoz való viszonyára vonatkozik, hanem a keresztény tanítás egészének a szellemiség szempontjából való értékelését jelenti. Jelenti azt, hogy a vallás világa egy magasabb világ, amelynek megvannak a maga sajátos törvényei. Az Isten országa, az istenfiúság eszménye mind lelki feltételekhez vannak kötve, s az emberi szellem axiológiai beállítottságára utalnak. A kijelentés megértése, az isteni kegyelem elnyerése, a bűnök megbocsátása, a megváltás, az üdvözülés mind lelki feltételektől függ. Aki ennek a szellemi világnak tagja akar lenni, annak szakítania kell, és pedig radikálisan, avval a világgal, amelyben eddig élt. Határozott és meg nem ingatható döntéssel kell elfogadnia magára nézve mindazokat a feltételeket, amelyekhez kötve van, hogy valaki Isten országának munkatársa lehessen. Semmiféle külső cselekedet, mechanikus imádkozás, formalitás, sem áldozat, sem szakramentum nem segíthet hozzá ehhez, csak a lélek megjavulása. A vallásosság külsőségei nem érnek semmit, az alkudozás és fogadkozás, hogy valaki milyen feltételek mellett hajlandó magát alávetni Isten akaratának, teljesen fölösleges. Itt csak feltétlen meghajlás és odaadás van, csak egész munka. Semminek értéke nincs, csak a lélek, a szellemi javak jönnek számításba. Aki hasznot, boldogságot s más előnyöket vár attól, hogy Istent tiszteli, az ötéves úton halad. Az Istenhez lehet segítségért folyamodni, de csak feltétlen hittel, amely minden esetben előtte való meghajlásra indít. Mindez azt jelenti, hogy a keresztény vallás a szellemiség vallása, a lélek belső értékeinek a feltárója. Új értékelése a szelleminek, a maradandónak, az örökkévalónak, a láthatatlannak, a földi szempontok szerint való hasznosság tekintetében semmisnek. A lelki feltételek, amelyek az új értékelés megvalósulásához szükségesek, olyan súlyosak, mint akár a Golgota keresztje. Ezért van áthidalhatatlan űr az emberi törekvések gyarlósága és az isteni kijelentés által kijelölt feladatok elérése között. Jézus az áthidalhatatlannak látszó űrt betöltötte, életét is feláldozta érte. Feláldozta azért, hogy megmutassa: semmi sem sok az Isten akaratának szolgálatáért. Feláldozta miérettünk is azért, hogy példát és erőt adjon nekünk, hogy miképp kell cselekednünk. Jézus tanítása és élete a szellemi értékek mindegyikétől való valóságának félre nem érthető bizonyágtétele, s ennyiben új világot jelent máig is, amely határtalan fejlődés küszöbén áll, s uralmának ereje az emberiség jövőjének egyetlen reménysége.

Az unitárius vallás a megalkuvás nélküli lelki kereszténységnek a hirdetője és letéteményese óhajt lenni. Az emberi lélek isteni célok szerint való formálására és vezetésére vállalkozott, s erősítést és támogatást nyújt követőinek, hogy ki-ki a maga erejéhez és tehetségéhez mérten törekedhessen üdvösségének munkálására. Ebben a munkájában mindig kizárólag csak lelki fegyverekkel küzdött, példát adva a vallásos türelmességre és elfogulatlanságra. Szenvedésekkel és küzdelmekkel teli múltja után magasatos történelmi hivatásának tudatában kíván dolgozni továbbra is Isten országának megvalósításáért.

Unitarizmus és humanizmus

2. A végső dolgok

Az élővilág és benne az ember soha nem lehetett halhatatlan. A gondolkodó ember fedezte fel az élet végességét, és kezdte keresni ennek okát és elkerülhetőségének reményét. A teremtésben és a fejlődésben felismert isteni akarat, Istennek, a Teremtő Szellemnek lényegét jelentő igazság és szeretet hitében az ember nem tekintheti Isten büntetésének a halált. Az élővilágban a halál tudata csak az ember sajátja, amibe belenyugodni az egyes ember számára érhetően nem könnyű, és ismereteinek bővülésével együtt gyengül az a reménysége is, amelyet a hagyományos keresztény vallások kilátásba helyeztek. Pál apostol szerint a feltámadásba vetett hit nélkül hiábavaló az apostolok igehirdetése, és hiábavaló (a keresztény) emberek hite is. Korunk gondolkodó emberét mégis ebben a tekintetben fogják el leginkább kétségek, és ezzel együtt az utolsó ítélettel és a halálon túli élettel kapcsolatban is.

A két létezési sík gondolatának (a tapasztalati és a transzcendentális létezésnek) elfogadása nélkül, vagy a két létsík összezavarásával, ezekre az emberi sorskérdésekre aligha remélhető megnyugtató válasz. A transzcendens létezést el nem ismerők szerint a halál végző pecsétet tesz az egyedi életre, amelynek semmiféle folytatása nincs. A transzcendens létsíkot a tapasztalattal összeolvasztó hit pedig az embernek valóságos (hagyományos kifejezéssel „testi”) feltámadását, helyesebben feltámasztását vallja és hirdeti. A kora keresztény görög egyházatyák a testtől külön is létező, örökéletű emberi lélek tanításával vitték arra az útra a halál utáni élet hitét, amelyen lényegében ma is alapul. Pál apostol a *test* alatt nem a lélektől elhagyott testet értette, hanem a személyiséget magát, és a feltámadt testet maga is szellemi testnek nevezte. A feltámadt embert Isten az ő országában való egyéni továbbélésre támasztja tehát fel az általános keresztény hitelvek szerint.

A kész emberi testbe a születés után beköltöző lélek az emberi gondolkodással nem egyeztethető össze. Az egyes ember élete a fogamzással veszi kezdetét úgy, hogy a külsőt jelentő test és a bensőt jelentő lélek együtt fejlődik a születésig. A születő ember egész sor jó és rossz hajlamot hoz már eredendően magával. Születés után a társadalom (a család, az iskola, az egyház, a társaság, a kultúra, stb.) nagyon sok tényezővel formálja tovább az ember személyiségét. Ezekben a társadalmi hatásokban az előző generációk láncolatának egész szellemi-lelki befolyása is érvényesül. Végeredményben a személyiséget meghatározó lélek jelene egyéni és kollektív múltat egyaránt magában rejt, és kezdete magával az ember megjelenésével esik egybe. Az emberi lélek a transzcendens létsíkon értelmezhető, és a halál utáni továbbélése ugyanúgy gondolható el, ahogyan a születés előtti létezése.

Mai ismereteink inkább a Pál szerinti elgondoláshoz állnak közelebb, vagyis hogy az emberi személyiséget az elválaszthatatlan test és lélek együtt jelentik. Az ember születésével egyedileg is belép abba az életfolyamatba, amely a kezdettől a beteljesülésig, az alfától az ómegáig terjed. Ezt a folyamatot az egymást váltó generációk hordozzák, és aki már egyszer részese volt az emberiség így értelmezett „örökéletének”, az továbbvitte az előtte létező preegzisztens életfolyamatot, és a további folytatásban meg nem szüntethető posztegzisztens létezésnek is részese marad. Az egyszeri egyedi emberi élet soha nem válhatik meg nem törtéنتé, és folytatódik az emberiség egész eljövendő pályájában.

Jézus feltámadása, amely egyik pillére a kereszténység hitvilágának, ugyancsak nem értelmezhető úgy, mintha ez-

zel a bios-ba, az észlelhető, tapasztalható életbe tért volna vissza, hiszen ott nincs halhatatlanság senki számára. Ebből az életből halálával Jézus is véglegesen eltávozott, és továbbélése a transzcendencia létsíkján, az isteni létezés síkján értelmezhető, méghozzá minden őt követő ember, a kétezere éves keresztény világban mindenkor élő hívek hitében. A János szerinti evangéliumban maga Jézus szól így tanítványaihoz: „Még egy kis idő és a világ többé nem lát engem, de ti megláttok, mert én élek... én az Atyában vagyok, ti énbennem és én pedig tibennetek” (Jn 14, 19-20). Istent mi is transzcendensen és immanensen (a mi ön-transzcendens benső világunkban) tudjuk csak felfogni, és minden más megtapasztalásáról le kell mondanunk. Krisztust ugyancsak hasonló értelmezésben láthatjuk illetve hihetjük Isten mellett állni, és őt is csak a hitben tudjuk élőként megragadni.

Az utolsó ítélet várakozása Jézus korában és az első keresztény közösségek életében igen komoly szerepet játszott, és bekövetkezését saját generációjuk idejére időzítették. Nem kétséges, hogy itt a világról való téves ismereteknek (a ciklikusan születő és elhaló, majd újból születő világnak) a vallásos hitbe való beépítése hozta magával a várakozások hiábavalóságát, kudarcát. A világ végének várása korunk emberének tudatában aligha érzékelhető, és életvitelében nincs befolyása. A kozmosz létezésének óriási távlati keretében az eszkatológia problémája érhetően teljesen elhalványul. A halál utáni ítéletben való hit erejét határozottan kétségessé teszi a mennyország, a pokol, a tisztítóhely képzetének irrealitása. Az ember halála után már sem újabb erényes, sem újabb bűnös lépéseket nem tehet. Csak az életében betöltött hely, az életében gyakorolt isten- és emberszeretet alapján dől el, a halállal együtt végérvényesen, megváltoztathatatlanul, hogy segítette-e vagy gátolta az emberiség „tökéletesedésének” folyamatát, bárha ennek csak egészen parányi szereplője volt is. Az ítéletet minden egyedi élet végén az immanens Isten hozza meg az ember számára. A keresztény ember benső ítéletét a krisztusi út, a szeretet két fő parancsa teljesítésének vagy elhanyagolásának mértéke határozhatja meg.

A hívő keresztény isten- és emberszeretetét nem a túlvilági életben elnyerhető jutalom reménye vagy a büntetéstől való félelem indíthatja, hanem az a benső felismerés, hogy ez felel meg az emberi létezés értelmének, céljának és méltóságának.

A szeretet folyamatos átélése teheti az embert a mindenkori társadalomban a jelenlévő Isten-országa részesévé, és egyben az eljövendő Isten-országa építőjévé. A szeretet átélése és gyakorlása nélkül pedig az ember a jelenre és a jövőre nézve egyaránt megfosztja magát az emberi létezés igaz értékétől. Ez az utóbbi – tehát a szeretetnélküliség – teheti pokollá az emberi életet, nem az ítélet utáni életben, hanem itt a földön. Annak a felismerése, hogy maga az élő ember, maga az emberi társadalom adhat keretet Isten uralma megvalósulásának, rendkívüli egyéni és kollektív felelősséget helyez mindenkire, mindenkor és mindenhol. Ebben a vonatkozásban a jézusi tanítások és élet példa nem csupán a keresztény egyházak híveinek adhatnak iránymutatást, de a legkülönbözőbb kultúrák vallásainak is, mert ezek egyszerűen az emberiség egész gondolkodásában meghatározó (kozmikus) értékek.

(folytatjuk)

Dr. Sztankóczy Zoltán

Egy unitárius köszönés

„Áldjuk az egy igaz Istent! – Áldjuk mindörökké!”

Ezt az unitárius köszönést több mint száz unitárius tanulóknak és ifjúnak tanította meg *Dimény András* tiszteletes, aki 1941 és 1945 között Korondon és a hozzá tartozó hegyi falvakban, Fenyőkúton és Pálpatakán segédlelkészi és hitoktatói szolgálatot teljesített.

Én akkor, amikor érkezett a tiszteletes úr, már nagyobb tanuló voltam, az elemi iskola VII. osztályos tanulója, konfirmandus. Jól emlékszem, az új tiszteletes által kezdeményezett (kezdet) új köszönés fogadtatására. Egyházközségünkben a felnőttek, a szülők beszéltek, helyeselték, sőt még mi is, hitvallásunkat akkor már többé-kevésbé megértő felsőosztályosok.

Hát igen – ez volt a közhangulatunk, közvéleményünk –, ha a más felekezetűeknek, mint Korondon, a többségben élő római katolikusoknak megvan a maguk köszönésük, a Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus! – amit mi is tiszteletben tartottunk – akkor nekünk, unitáriusoknak is meglehet a miénk, a magunké.

„Kicsi papunk” – mert így nevezük az újonnan jött *Dimény* tiszteletest *Gyulai Árpád* idősebb tiszteletes úrral szemben, úgy kezdte, hogy minden osztályban, amelyben tanított, az illető osztály színvonalán megmagyarázta az új köszönés lényegét. Én 1941/42-ben *Gyulai Árpád* „keze alatt” konfirmáltam, s így jól megértettem az akkor kezdett köszönés unitárius jellegét, miért hangsúlyozzuk az „egy igaz Isten” szavakat. Aztán a „kicsi papunk” vezetésével elkezdtek az Áldjuk az egy igaz Istent! köszönést. Tetszett a dolog, az akció, örömmel tanultuk, sőt büszkék voltunk, hogy Korondon, szülőfalunkban mi, az azokban az években tanulók kezdhettük el az unitárius köszönést, ahogy mi, iskolások magunk között neveztük. Az Áldjuk az egy igaz Istent! új köszönést az első időszakban csak a „kicsi” tiszteletes úrnak köszöntük a hittanórákon, a templomban, a Dávid Ferenc Egyletben és az utcán is találkozáskor. Miután jól begyakoroltuk, kezdtünk el másokat is köszönteni: a szülőket, keresztszülőket, rokonokat, egyházi vezetőket... Ahogy emlékszem, elsősorban unitárius körökben, környezetben, alkalmakkor „használtuk” e köszöntést, de nem volt megtiltva, hogy más vallásúakat is köszöntsünk „unitáriusan”. Én például odáig mentem, hogy unitáriuságomat fitogtatandó, mutató, még a katolikus esperes urat is köszöntöttem így. Meg kell jegyezni, miután 1943/44-ben, szintén *Dimény* tiszteletes segítségével, egyházi ösztöndíjjal a kolozsvári Unitárius Kollégium gimnáziumába kerültem, kezdetben, míg meg nem tudtam, hogy ott nem használják a mi korondi unitárius köszönésünket, gyanútlanul, inkognitóban akár unitárius teológiai tanárokat (*Dimény* tiszteletes volt tanárait is) is köszönhettem az Áldjuk az egy igaz Istent! köszönéssel.

És ami a szóban forgó új köszönés fogadását illeti a köszöntöttek részéről, személyes tapasztalatom, élményem, hogy mindenki illedelemmel fogadta. Kolozsváron, emlékszem, valakik még meg is dicsérték. Zavaró körülmény annyi volt, mivel nem mindenki ismerte, ismerhette a helyes választ, a fogadó köszönést más szavakkal fejezték ki, illetve keverték a katolikussal...

1945-ben *Dimény* tiszteletes, a „kicsi papunk” eltávozott tőlünk, Korondról, Vargyasra ment, szülőfalujába, ahol nyugalomba vonultan most is él. Elment a pásztor. Nagy meglepetésünkre, sajnálatunkra az oly szépen elkezdett unitárius köszönés lassan megszűnt hangzani. Tanács-talanok lettünk, nem értettük, mi is történt, miért nem folytatják mások, amit „kicsi papunk” elkezdett. Okát ta-

lálgatva, a köszönés elmaradását többben az egyházra kedvezőtlen történelmi fordulattal magyarázták, és napi-rendre tértek fölötte. De nem mindenki. Voltunk hatan *Dimény* tiszteletes unitárius tanítványai közül, akiket annak idején egyházi ösztöndíjjal gimnáziumba és szakiskolába segített volt. Mi hatan, mint a leghűségesebb tanítványok évtizedek múltán is, valahányszor találkoztunk, patrónusunktól tanult, szép emlékü szavakkal köszöntöttük egymást a tőle kapott unitárius érzületből és az iránta való hálából is.

Ami Korond és a hegyi falvai lakosságát illeti, ők se felejtették el a szóban forgó „szép köszönést”. A köszönésnek csak a gyakorlása szűnt meg a pásztor nélkül, maga a köszönés még elevenen él a lelkekben. Korond községben és a két falujában, Fenyőkúton és Pálpatakán *Dimény* tiszteletes egykori nyolc-tizennégy éves unitárius tanítványai, ma a hatvanas

években járó emberek és még idősebbek is nosztalgias szeretettel, unitárius öntudattal, büszkeséggel emlegetik, idézgetik az Áldjuk az egy igaz Istent! – Áldjuk mindörökké! „szép köszönést”. Mindannyiszor meleg szeretettel említik az őket arra tanító „kicsi papunk”, *Dimény* tiszteletes nevét. Tehát a magvetés mégse volt hiába.

Úgy gondoljuk, úgy érezzük, hogy *Dimény András* tiszteletes úr azon unitárius keresztényi igyekezete, hogy egyik, az első szolgálati helyén Korond községben és hegyi falvaiban hitelvünket kifejező unitárius köszönési, köszöntési formát kezdeményezett és éveken át gyakoroltatott tanítványaival unitárius hitvallásukat erősítendő, olyan egyedülálló cselekedet, eset hitszolgálatunk történetében, amelyre nem érdektelen, egy kicsit kötelesség is emlékeznünk és emlékeztetnünk... Az emlékezést korántsem azért tesszük – és ezt *Dimény András* tiszteletes is hangsúlyozni kívánja! –, hogy az emlékezésünk tárgyát képező unitárius köszönési formánkat bárkire is rábeszéljük, ráerőszakoljuk. Ilyesmi ellentétes lenne unitárius hitvallásunkkal! Azt viszont szeretnők, hogy az idézett és elmondott esetünk nyomán gondolkozzunk a kérdésen.

Tóth Márton
ny. tanár

Erdélyi templom

(Török Levente)

UNITÁRIUS ELŐDEINKRŐL ...

Kolozsvári Dimén Pál (1655–1726)

Ma a 340 évvel ezelőtt született és 270 évvel ezelőtt elhalálozott Kolozsvári Dimén Pálra emlékezünk.

Dimén Pál Lászlóffy Aladár megfogalmazásában „a kor egyik legérdekesebb, legdinamikusabb figurája”. Az életével – halála után 111 évvel később – foglalkozó Aranyosrákosi Székely Sándor elmondja, hogy Dimén Pál az akkori szokásoknak megfelelően, miután írásban is elkötelezi magát az egyház szolgálatára, annak anyagi támogatásával 1682-től a leideni egyetemen tanul. Tanulmányútjáról 1690. június 27-én jön haza. Gál Kelemen „A kolozsvári unitárius kollégium története” c. (1935) forrásértékű könyve II. kötetében, a kollégium igazgatóival foglalkozva, bővebben ismerteti Dimén Pál életútját.

Elmondja, hogy az igazgatói tisztelet betöltő Jövedécsi András, – miután mind magyar, mind szász részről kolozsvári plébánusnak választják – lemond igazgatói tisztségéről. Utódjául Dimén Pált ajánlja, akit e hivatalra alkalmasnak ítélve, meg is választanak.

Gál Kelemen említett munkájában összegezve Dimén Pál igazgatói működésének harminc esztendejét, megállapítja, hogy arra „nagyon súlyos károkkal és veszteségekkel teljes idők jellemzők. Átéli az óvári iskola elvesztését, a piactéri iskola felépítését és leégését, az iskola és a templom elvételét, majd az előbbinek a Magyar utcában való új életre keltését. Részes a kuruc – labancok háborús viszontagságainak, s túlélője két Kolozsvárt dúló pestisnek.”

Pálfi Zsigmond püspök így számol be az említett időszakról: „Sok nyomorúság és sarcoltatás szakadt hazánkra, amely a hadakozásnak forgó sarka és ki- és bejáró ajtaja lett. 1687-ben a lotharingiai herceg, majd 1690-ben a szultán sanyargatja Kolozsvár városát. 1697-ben két tűzvész pusztít. 1703-ban a kurucok és a labancok egyformán károsítják a várost.”

E külső bajokat tetézi a Lipót-féle hitlevél alapján meginduló ellenreformáció, a templomok és az iskolák elvételén túl az unitáriusoknak a közhivatalokból való kirekesztése.

A kor kevés örvendetes eseménye a háromszéki egyházközségek felülvizsgálásának lehetővé tétele; özv. Kmita Andrásné anyagi segítségével, 1686-ban nyomda felállítása; 1711-ben a lengyel unitárius, Tasiczky Ákos adománya, és 1718-ban a világi unitáriusoknak az egyházi kormányzásba való bekapcsolódása.

A nehéz időkben Dimén Pál harminc évig vezeti az iskolát.

Hogy ez mennyi nehézséggel jár, azt az állapotok ismeretében nem nehéz megállapítani.

Helytállása mellett legnagyobb érdeme Diménnek a hollandiai és a belgiumi gyűjtőútja, melynek szép sikere (17.201,- Ft.) lehetővé teszi az egyfelől leégett, másfelől elvett egyházi épületek pótlását. Másik nagy érdeme az egyházi épületek megmentése érdekében, Bécsben, az udvarnál folytatott tárgyalása, mely – sajnos – nem hozza meg a kívánt eredményt. Steinville osztrák generális éppen „a császár nevében” foglalja el a kolozsvári unitárius templomot.

Dimén a kolozsvári iskola igazgatójaként nem csak az iskola megmentéséért, hanem annak belső rendjének helyreállításáért is küzd. Gál Kelemen, a késői utód, eredményként könyveli el azokat a törvényeket, amelyek az idegen nevek használatának eltörlését, – az iskolai tisztségviselők munkakörének meghatározását, – a

dohányzás eltiltását és az elmaradt tanári fizetések rendezését célozzák.

Gál Kelemen idevonatkozó közlésének félreértése nyomán több életírója elmarasztalóan ír Diménről a hollandiai és a belgiumi gyűjtése elszámolását illetően. Gál Kelemen e tárgyban tett homályos megállapításai többekben azt az érzést keltik, hogy Dimén nem számol el a gyűjtés összegével. Ha figyelmesen olvassuk el az erről szóló tudósítást, kiderül – ezt Gál Kelemen többször is leszögezi – Dimén elszámol gyűjtőútja eredményével. Más kérdés az, hogy a kor különválasztott püspöki és igazgatói hatásköre elfogadhatónak tekintheti-e a benyújtásra kerülő elszámolást? Konkrétan, az akkor gyakorlatban levő egyházi törvényeknek megfelelően jár – e el Dimén, amikor ragaszkodik a gyűjtés összegéből neki járó, törvény előírta százalékhöz?

Ma már világos, hogy Dimén a törvények betartásával jár el, s így mentesül azoktól az elmarasztaló ítéletektől, amelyek érdemeinek kisebbitését célozzák. Ez annál is inkább érvényes, hiszen tudott, hogy Dimén a neki járó összeg igen jelentős részét a város éhező lakosságának ellátására fordítja.

Spielmann József „A közjó szolgálatában” (1977) c. könyvében, a XVIII. század orvosaiával foglalkozva megemlíti Dimén Pál nevét is. Elmondja, hogy Dimén egyike kora keresett orvosainak, „akit enciklopédikus tudása miatt kortársai a „Nagy Gamaliel” jelzővel illetnek.” Spielmann nyomán tudjuk, hogy Dimén jártas a természetfilozófiában, a növény- és állattanban, a csillagászatban és a kémiában. Talán a korabeli tudományokban való nagy jártassága teszi az orvostudomány kísérleti rendszerének hívévé. Nagyra értékeli a mikroszkopikus vizsgálatokat. Egyike – mondja Spielmann – azoknak az orvosoknak, akiket nem elégít ki a pusztán orvosi gyakorlat, és a tudomány népszerűsítésében éli ki alkotói hajlamát.

Dimén fontos szerepet tölt be az unitárius teológia népszerűsítésében is. 139 kérdést és feleletet tartalmazó, négy évig készülő Káté-ja kiterjed az erkölcsi kérdések tárgyalására is. A kéziratban maradó Káté-t 1782-ben Balla István másolja le. Aranyosrákosi Székely Sándornál és Veszprémi Istvánnál („Magyarország és Erdély orvosainak rövid életrajza”; 1962) is olvassuk, hogy ezen hitvallást 1834-ig az unitáriusok általános hitvallásuknak tekintik, és az iskolákban is tanítják. Szilágyi Sándor „Erdély irodalomtörténete” (1859) c. munkájában, Bod Péterre, a magyar felvilágosodás egyik előfutárára hivatkozva írja, hogy „e sokat látott-hallott ember megpallérozta az unitárius vallást.”

Kolozsvári Dimén Pál 1720. január 4-én távozik az élők sorából. Mivel halála egybeesik az az évi pestisjárvánnyal, csendben, minden szertartás mellőzésével helyezik a házsongárdi temetőben örök nyugalomra. Mind Herepei János, mind Lászlóffy Aladár a házsongárdi temetővel foglalkozó könyvében megemlékeznek síremlékéről, amely 1941-ben már nem található a helyén.

A XVII. század végének és a XVIII. század elejének tudós igazgató-orvos-teológusa kiemelkedő egyénisége az unitárius múltnak. Emlékének földézése szolgáljon bizonyossággal a ma élő nemzedéknek arra, hogy aki hitéért nem riad vissza sem a nehézségektől sem az áldozathozattól, az nem merül el a feledés homályába.

Kelemen Miklós

Remonstráns és unitárius testvériség

Sok erős szál, lelki és szellemi kapcsolat köti össze a két kis protestáns egyházat. 376 éves a hollandiai remonstráns testvéregyház.

1969 őszén ünnepelte fennállásának 350. évfordulóját a remonstráns egyház a hollandiai Loevenstejn várában. Sok rokon vonás (kisebbségi sors, lelki-szellemi azonosság) köt össze bennünket. Loevenstejn a remonstránsok Déva vára. Itt raboskodott iszonyatos körülmények között Hugo Grotius, a remonstráns testvérek vezéregyénisége a németalföldi szabadelvű reformáció megindítóival, testvérközösségeinek alapító lelkészeivel.

A 350. évfordulós ünnepségen korhű öltözékben újrarájzolták azt a történetet, amikor Loevenstejn várából egy könyvesládába zártan kiszöktették a nagy reformátort (H. Grotiust) fogságából. A holland remonstránsok a 17. század elején szakadtak ki a református egyházból, és azóta önálló egyházi életet élnek. Jacob Arminiust szellemi előfutárunknak tekintik. Hozájuk tartozott Hugó Grotius is.

J. Arminius (1560–1609) leideni teológia-professzor és prédikátor nyomán arminianusoknak is hívták a remonstránsokat, aki Kálvin abszolút predestinációt valló nézeteivel szemben enyhébb álláspontot képviselt. Hívei ezen túlmenően tartózkodtak a tanak erőszakos terjesztésétől, mások vallási tanainak a kárhóztatásától. Követőiktől is csak azt kívánták, hogy a Bibliát tartsák a hit egyedüli zsinórmértékének, ne üldözzék azokat, akik nincsenek velük egy véleményen.

Legfontosabb közös vonásunk az evangéliumi hit és a vallási türelem. A hollandiai református egyház 1618-ban 154 napig tartó zsinatot tartott a remonstránsok ellen, amely határozottan állást foglalt Kálvin tanítása mellett, és kiközösítette Arminius követőit. Ma kb. 30 közösségben tevékenykednek a holland testvérek. A szabadelvű egyházak központja Utrecht és Amszterdam. Testvéregyházuk hetilapja a „Remonstrants Weekblad”, Arnhem közelében Oolgaardthuis az egyik híres remonstráns intézmény, ahol unitárius konferenciákat is tartanak. Amszterdam nevezetessége a Hilversum (remonstráns templom). A Bibliotheca Unitariorum szervezet elnöke is remonstráns. Ezek a testvéri kapcsolatok a múltban gyökereznek.

1616-ban elkezdődött az unitárius erdélyi diákoknak a németalföldi akadémiákra való járása. Pl. 1616. nov. 30-án a leideni egyetemre iratkozott

be **Makai Nyírő István (Rasoris)**. A németalföldi akadémiák közül az unitáriusok nagy számmal a leidenit látogatták, kisebb számmal a franekerit, a többi akadémiákon nem nagyon találkoztunk unitáriusokkal. Valószínű oka, hogy mint a legelső alapítású akadémiának (1575. febr. 8.), a legnagyobb volt a tekintélye, s nem utolsósorban a remonstráns szellemisége vonzotta a magyar unitáriusokat Leidenbe. A szellemi-lelki rokonság és a kisebbségi sors mellett ezek a közvetlen kapcsolatok is erősítették a testvériséget.

Az unitárius diákok az akadémiákon kívül más híres iskolákban is tanultak.

Ágh István (püspök), aki a remonstránsok 1634-ben alapított amszterdami szemináriumában is tanult 1734–1737 között.

(Sepp Keresztély jeles holland egyháztörténész is megemlíti a „Stinstra en zijn tijd” című művének 2. kötetében, hogy Stinstra Jánosnak 1744. májusában Crellius Sámuelhez írt leveléből is kitűnik, hogy Ágh István elvtársa volt Crelliusnak, aki 1735-ben Amszterdamban tanult.)

Kívülről még két püspök is tanult remonstráns akadémiákon.

– **Szentábrahádi Lombard Mihály** (1737–1758). Az élő hit nagy apostolától, Limbach Fülöptől tanul, aki utolsó éveiben az evangéliumi igazságot akarja a keresztény életbe átültetni. Kerül minden olyan tanítást, amely nem bibliai alapozottságú, s a gyakorlati kereszténységtől várja a felekezetek közötti békeség megvalósítását. E limbachi eszméktől áthatva tér vissza Kolozsvárra Szentábrahádi Mihály 1716-ban. Tanárként univerzális felkészültséggel tanít a kollégiumban. Megírja a korabeli unitárius teológia hű tükrét, amely a vallással, a Szentírással, Istennel, az emberrel, Jézus Krisztussal, a szentlélekkel, az elrendeléssel, a bűnnel, a hittel, a megigazulással, a szentséggel, a halállal, a halhatatlansággal, az utolsó ítélettel, s annak következményeivel foglalkozik „Systema Universae Theologiae Christianae” című művében.

– **Lázár István** (1786–1811 – az építkező püspök).

Rajtuk kívül számos későbbi igazgató, tanár és lelkész tanult a németalföldi akadémiákon.

(Leidenben tanult: **Pálfi Benjámín** (1736-ban indult el), **Makai István**, **Járai Sámuel** tanárok is itt végeztek.)

A 17. század közepétől a 18. sz. második feléig több mint 25 magyar unitárius lelkész és tanár tanult a remonstráns akadémián, köztük 6 későbbi unitárius püspök. A teljes képhez, vagyis a tisztánlátáshoz az is hozzátartozik, hogy az unitáriusok számára a németalföldi akadémiákra való járás egy közbeeső szakasz, amely a wittenbergi, az odera-frankfurti, a padovai peregrinációk után következik, és folytatódik a bécsi, a berlini, a jénai, a göttingai, majd az angol és az amerikai peregrinációval (vándorlás, kiutazás).

Megemlíthető az is, hogy **Enyedi György**: Explicationes locarum veteris (a szentháromságtannal foglalkozó, a kor teológusai számára szinte kötelező olvasmány) című műve először a 16. század végén jelent meg, majd 1670 táján Hollandiában újra kiadták. Vagyis a nyugat-keleti eszmeáramlás mellett egy ellentétes irányú keletnyugati ideológiai hatás is érvényesült, amiben kiemelkedő szerepe volt a 16. század hatvanas éveinek végén készült erdélyi kéziratoknak és nyomtatott könyveknek. Az erdélyi unitárius szellemiség akkoriban termékenyítőleg hatott nyugatra. (Szép bizonyítéka mindennek az erdélyi könyvek hatására antitrinitáriussá lett pfalzi lelkészek iratanyaga 1572-ből.) Fel-emelő példája a testvériségnek a kolozsvári unitárius nagytemplom újjáépítése is. 1697-ben hatalmas tűzvész pusztította a főtéri nagytemplomot, melyet elsősorban a hollandiai remonstránsok körében gyűjtött 9000 talléros adomány felhasználásával építettek újjá.

Az 1960-as évekből is van adatunk a remonstráns-unitárius kapcsolatra. 1963-ban a magyarkúti üdülőtelepen ünnepélyes harangavatásra került sor. A holland testvérek által adományozott Albert Schweitzer-békeharangot R. Filep Imre lelkész avatta fel. Legközelebb az IRF keretében éledt fel a remonstráns kapcsolat Szent-Iványi Ilona lelkész nő jóvoltából az 1980-as években. (Monique von Zoest 1985-ben Budapesten találkozott az unitárius fiatalokkal az országos ifjúsági találkozó alkalmából.)

A Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör egyelőre levelezés szintjén, de felvette a kapcsolatot a remonstráns testvéregyházzal.

A két egyház közös múltja és a hitvallásunk azonossága együttműködésre kötelez mindnyájunkat.

Felhős Szabolcs

KORUNK UNITARIZMUSA

A harmadik teológiai konferencia Budapesten

Istennek hála ebben az évben is megrendezhettük a Magyarországi Unitárius Egyház és az Erdélyi Unitárius Egyház teológiai konferenciáját, sorrendben immár a harmadikat. A helyszín ezúttal is a Budapesti Unitárius Egyház-köztség Nagy Ignác utcai épületében levő gyülekezeti terem volt. Időpont: 1995. október 13–15.

Az elmúlt esztendőben az unitárius egyháznak Istenről vallott tanításával foglalkoztunk, idén „**Korunk unitarizmus**” tárgykörben hangzottak el előadások. Őszinte szívvel remélem, hogy a teológiai konferenciáink új szellemi irányt jelentettek az elmúlt néhány évben, illetve jelentenek napjainkban, és hogy lassacskán már „haladó hagyományként” szólhatunk az idei és az elkövetkezendő évek hasonló konferenciáiról.

Amint az előző évek előadás-sorozatain, úgy ez alkalommal is neves erdélyi és hazai unitáriusok – egyházaink világi és egyházi vezetői – tartottak előadásokat. Az Erdélyi Unitárius Egyház képviselőjében dr. Szabó Árpád teol. tanár, András György előadó tanácsos, Kovács István teol. tanár, Szász Ferenc brassói lelkész, Kiss Károly megyesi lelkész vett részt a konferencián. A Magyarországi Unitárius Egyházat Bencze Márton püspök, dr. Murvay Sámuel főgondnok, Szász János, a Teológiai Intézet igazgatója, dr. Sztankóczy Zoltán egyházi tanácsos, dr. Somogyi László egyetemi docens, Kászoni József lelkész és sok más személy képviselte.

A konferencia kétnapos műsorrendje az Unitárius Élet ezt megelőző számában megjelent, így ez alkalommal csak a napirendi pontokról egy-két mondatos tömör összefoglalást írok.

A bevezető előadást *Bencze Márton* püspök tartotta. A következő gondolatot fejtette ki: „Engem, az embernek fiát, kinek tartanak az emberek?”

Dr. Somogyi László „Jezuelógia vagy krisztológia – a technológia-történet kérdései unitáriusoknak” címen tartott igen értékes előadást. Alapgondolata: A názáreti Jézusra vonatkozó hitreflexió megfogalmazásában Kalcedon vagy Velence nyelvét használjuk-e.

Dr. Szabó Árpád kolozsvári teológiai tanár „Jézus személye és szerepe a mai unitárius teológiában” című előadásában azt mondta, hogy a Jézus által beindított szellemi áramlatnak nem volt szervezeti előzménye, és valóságos csoda, hogy fennmaradt a történelem viharában. Jézus hatalma az egyéniségében, a dinamizmusában volt, és hatását a szellemisége magyarázza.

Korreferátumában *András György* rámutatott arra, hogy a dávidferenci reformáció alapjainak keresésekor Jézus tanításáig kell visszamennünk, ugyanis az első keresztények unitárius szelleműek voltak. Az első unitáriusok folytatói az erdélyi unitáriusok; a hitelvek az évszázadok során csiszolódnak.

Dr. Sztankóczy Zoltán egyházi tanácsos „Jézus Krisztus személyisége és szerepe korunk keresztény teológiájában” címen elhangzott előadásában három neves szerzőt említ meg: Teilhard de Chardint, Ratzingert, Küngét.

Orbókné Szent-Iványi Ilona és *Dr. Somogyi László*: „Az ember kétneműsége a teológiában”.

Az előadás szerzője, Orbókné Szent-Iványi Ilona a sumér-akkád-babiloni mítoszból eredezteti a kétnemű ember teológiai szerepét, amely szerint csak egyetlen felsőbbrendű lény teremtett.

Dr. Sztankóczy Zoltán korreferátumában azt fejté ki, hogy két évvel ezelőtt Olaszországban egy új teológiai irányzat indult el: a fejlődéstani irányzat. Ahogyan a geocentrikus világszemlélet sem volt tartható, aképpen a férficentrikus teológia sem tartható tovább; a kétnemű-centrikus (az embercentrikus) teológia uralomra jutása korszakának a küszöbén állunk. Ez áll összhangban a modern felfogással.

Dr. Rezi Elek kolozsvári teológiai tanár előadását távolléte miatt András György előadó tanácsos olvasta fel. Címe: „A férfi és a nő kapcsolata: házasság, család”. Négy kérdés köré összpontosított a szerző: a párválasztáskor, a házasságban az egyenjogúság, a személyesség, a szabadság és az önkéntesség közül egyiknek sincs elsődleges szerepe, a felsorolást pusztán azzal lehet magyarázni, hogy ...valahol el kell kezdeni a felsorolást.

Dr. Kovács István teológiai tanár „A nő helyzete és szerepe ma az unitárius egyház életében” címen elhangzott előadása arról szólt, hogy a tudatformálás 1989 után Közép-Kelet-Európában nagyon-nagyon nehezen megy. A hatvanas években a szabad szerelem, az „emancipált” nő-kép dívott; napjainkban is bőven megvan ez a nő-kép. Korunk nagy feladata, hogy a feje tetejére állított értékrendeket „helyére tegye”.

Szász Ferenc brassói lelkész korreferátumának néhány gondolatával zárom a rendkívül hasznos, előremutató konferenciáról szóló beszámolómat: A szerelem lényege a szeretet; a szeretet az isteni immanenciának a megnyilatkozása, mely egyúttal kifejezi a gondviselés folyamatosságát is.

A konferencia utolsó munkanapjának délutánján egy 120–150 perces, ún. „szabad vita” zajlott. Ha csak a felszólalók névsorát óhajtanám leírni, talán nem volna elég a lap fennmaradó része, nem is szólva a felszólalások lényegéről.

A konferenciát *dr. Murvay Sámuel* főgondnok záró szavai rekesztették be. Abbéli reményét foglalta beszédébe, hogy az 1996. évi teológiai konferencia megrendezését is segíteni fogja Isten.

Gálffy Gábor

Sok szeretettel gratulálunk főgondnokunknak, **dr. Murvay Sámuelnek**, aki dec. 14-én töltötte be életének 75. esztendejét. Áttelepülése előtt mint az Erdélyi Unitárius Egyház jogtanácsosa, Magyarországon, mint az Erdélyi Szövetség és a Magyarok Világszövetségének alelnöke, legújabbban mint a Magyar ENSZ Társaság Kormányzó Tanácsának tagja, életét és munkásságát mindig a magyarság és egyháza ügyének szentelte. Kérjük Isten gazdag áldását, hogy e nehéz és sokrétű szolgálatot hazája és egyházunk érdekében fáradhatatlanul és jó egészségben sokáig folytathassa.

„... én protestáns vagyok. Mint ilyen, szabadelvű, és jóindulatú minden más vallás iránt.”

(Jókai Mór)

Új VILÁGLÁTÁS

A magyar kultúra napja alkalmából a Szabadelvű Protestáns Kör is tisztelettel adózik a magyar művelődésnek az újrainduló Partium folyóirattal és az ifjúsági irodalmi pályázat nyertes alkotásaival.

Őszintén hisszük és reméljük, hogy alkotó közösségünk (mind a Partium-műhely, mind az ifjúsági alkotókör) a kultúrprotestantizmus egy láncszeme.

Ifjúsági irodalmi pályázat

A Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör ősszel meghirdetett irodalmi pályázatára tizenöt alkotás érkezett be.

A zsüri különdíját *Szerencsi Erika* debreceni középiskolás tanuló kapta az *Ima?* című költeményéért.

Az első helyezett *Mogyorósi Dénes* nagykállói középiskolás atyánkfia lett színvonalas verseiért.

Az eredményhirdetés november 15-én volt a Szabadelvű Protestáns Körünk vásárosnaményi gyülekezeti termében.

Elismerésben részesültek még: *Fazekas István*, *Szabó Előd* és *Felhős Koppány* eddig végzett munkásságukért.

A könyvjutalmakat *Balázs Ferenc*-emléklap kíséretében vehették át az ifjú alkotók. Továbbra is várjuk színvonalas írásaikat.

Fejfák

(Török Levente)

Harangos tavaszban furcsa mában

Megrajzoltak haldokló mesében,
Szemet fájdtó öblös setétben,
Bukott hazában, gyászt hozó szélben,
Megrajzoltak haldokló mesében.

Harangos tavaszban, furcsa mában
Fegyver születik futó halálban
Gyógyszerből, kínból a betegágyban
Harangos tavaszban, furcsa mában.

Én Istenem, írd hát szebb meséket,
Szemünkbe hulló virágos regéket,
Bölcsőben ringó ártatlan szépet,
Én Istenem, írd hát szebb meséket.

Mogyorósi Dénes

Álszentség

Az álszentség emberből fakadó gyarlóság Istenre való hivatkozással fűszerezve.

a tudatlanság illatával
és a kegyesség bűzével
áldozom
egy félig omladozó
megtartásért könyörgő
oltáron
mű porba hullást
produkálva állok
hiszem, megtisztultam
a kegyesség bűze
és a tudatlanság illata
már nem tűrik az oltárt:
megszöknek lelkem utolsó
életjelei

Szerencsi Erika

Egyházközségeink életéből

Szeretetvendégségek

Nagy Ignác utca

Őszi-téli első összejövetelét november 4-én, szombaton tartotta a gyülekezet. *Kászoni József* áhítata után *Mikó István* főgondnokhelyettes köszöntötte a nagy számban összegyűlteket, akiket részben az együttlét öröme, de még inkább az érdekesnek ígérkező előadás vonzott.

Vendégek voltak és előadást tartottak *Balogh Júlia*, a Duna TV *Középeurópai Magazin* c. műsorának főszerkesztője és *Gálffy Melinda* szerkesztő. *Balogh Júlia* munkájáról, kötődéséről beszélt, és elsősorban a Kárpát-medence magyarságának fennmaradásáért érzett felelősségről, amelynek a nehéz körülmények között is igyekeznek eleget tenni. Ezután két film bemutatása következett: egy erdélyi református és katolikus szörvány embert próbáló nehéz helyzetéről és küzdelmükről a megmaradásukért.

A vetítést követően kérdések hangzottak el, majd hosszú beszélgetésre került sor.

A gyülekezeti estet szeretetvendégség fejezte be, amit az egyházközség asszonyai készítettek.

Högyes Endre utca

Most is, mint évek óta mindig, a novemberi Högyes Endre utcai gyülekezeti estünk egyházalapító püspökünk, *Dávid Ferenc* halálára való emlékezés jegyében zajlott.

November 18-án, szombaton délután az emlékezés a templomban kezdődött. Az ünnepi evangélizációt *Rázmány Csaba* pestszentlőrinci lelkész tartotta, majd *Szász János*, a Teológiai Intézet igazgatója előadása következett: *Dávid Ferenc* tegnap és ma címmel. Az előadás lényege: a *Dávid Ferenc*cel Erdélyben létrejövő unitarizmus folyamatossága és fejlődése a kezdettől napjainkig.

Ezt követően az Unitárius Ifjúsági Kör (UNIK) tagjai szemelvényeket olvastak fel mártírhalált halt püspökünk műveiből.

A templomi ünnepséget a gyülekezeti teremben szeretetvendégség követte, amelyet az egyházközség leányai, asszonyai készítettek, és kötetlen beszélgetés folyt a fehér asztalok mellett.

Pestszentlőrinc

November 25-én, szombaton délután a Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség gyülekezeti termében tartottak szeretetvendégséget. Ez egyúttal *Rázmány Csaba*, az új lőrinci lelkész első gyülekezeti estje volt, ami természetesen a híveken kívül nagyszámú érdeklődőt is vonzott.

Az áhítatot *Kászoni József* tartotta – melyben jövevényiségünkre és annak elfogadására hívta fel a gyülekezet figyelmét. Ezt követte *Gálffy Gábor*, a BUE gondnoka vetítéssel egybekötött, egyesült államokbeli látogatásának élménybeszámolója. *Bácskai Agnes*, az egyházközség énekevezére népdal-összeállítást adott elő zongorán, ezzel emelve a hangulatot. Ezt követte ifj. *Gergely Felicián*, aki *Májay Endre* volt brassói lelkész Torockóról írt versét szavalta.

A műsort *Rázmány Csaba* lelkész beszéde zárta, amelyben arra tért ki, hogy az egység megteremtésében elengedhetetlen az igaz szeretet. A szeretetvendégségen ezután *Bézsényi Gyuláné* presbiter több mint 2.500 Ft értékű adományait, egy tortát és az Erdély története c. könyvet sorolta ki. A gyülekezeti est és szeretetvendégség kimagasló erkölcsi sikerrel zárult.

UNIK KÖRLEVÉL

Az Unitárius Ifjúsági Kör (UNIK) első hírlevelét tartja kezében a kedves olvasó. Az alapító tagok (egyre több új taggal kiegészülve) növekvő aktivitással dolgoznak. A mostani hírlevélben az eddig végzett munkáról, a jelenről és a tervezett jövőről szeretnék átfogó beszámolót írni.

1995. szeptember 30-án felnőtt titkárunk, *József Dénes* hívó szavára a Högyes Endre utcai templomban tartottuk meg alakuló ülésünket. A megalakulás szükségességét 24 fiatal és több felnőtt-támogató erősítette meg. Az Ifjúsági Kör – működésének koordinálásával – két ifjúsági titkárt bízott meg *Bencze Margit* és *Schmidt Dániel* személyében. Megegyeztünk, nem választunk elnököt magunknak, mert döntéseket csak az Ifjúsági Kör hozhat. Döntöttünk arról, hogy havonta egyszer találkoztot szervezünk. A találkozók középpontjában az unitarizmussal foglalkozó előadások állnak. Az első előadás november 26-án volt, a következő februárban lesz. A találkozókról az Ifjúsági Kör tagjait a titkárok írásban értesítik.

Első összejövetelünket október 29-én tartottuk. Itt technikai kérdésekkel foglalkoztunk. Az Ifjúsági Kör szervező bizottsága (mely azokból az emberekből áll, akik eljönnek) kéthetente találkozik és foglalkozik szervezési és technikai kérdésekkel. Végleges döntés született továbbá arról, hogy **ÖSSZEJÖVETELEINKET MINDEN HÓNAP UTOLSÓ VASÁRNAPJÁN 17 ÓRAI KEZDETTEL A NAGY IGNÁC UTCAI TEMPLOM GYÜLEKEZETI TERMÉBEN TARTJUK** (rendhagyó esetektől eltekintve).

Következő összejövetelünkön (november 12-én) merült fel egy Ifjúsági Konferencia megszervezésének terve. Döntést hoztunk arról, hogy az UNIK kezdeményezi a konferencia szervezését.

November 18-án a Högyes Endre utcában részt vettünk egy felolvasáson.

November 19-én ott voltunk *Dávid Ferenc* szobrának koszorúzási megemlékezésén.

November 26-án *Sipos Emőke Villó* előadást tartott az unitarizmus kialakulásának szükségességéről. Az előadást *Szász János* lelkész egészítette ki, és válaszolt a felmerülő kérdésekre.

December 3-án az Ifjúsági Kör hagyományteremtő Télapó ünnepséget szervezett. Örömmel töltött el, hogy az ünnepségen 20 gyerek vett részt. A télapót és a süteményeket az Ifjúsági Kör tagjai biztosították.

Jelenleg 31 fiatal alkotja társaságunkat. Reményeink szerint ez a létszám még növekszik.

Legközelebbi programunk a kicsik karácsonya december 17-én, melyre bábelőadással készülünk.

December 28-án kirándulást szervezünk a Budai hegyekbe. Indulás a Moszkva térről a reggeli órákban. Pontos információt december 15 után Kováts Leventétől (282-87-76) vagy Schmidt Dánieltől lehet kapni.

December 31-én szilveszteri összejövetelt szervezünk, melynek valószínűsíthető helyszíne a Nagy Ignác utcai templom gyülekezeti terme. Az összejövetelre szeretettel várunk és hívunk mindenkit.

1996-ban Ifjúsági Konferenciát készülünk szervezni.

Ugyancsak jövőre tervezzük a vidéki ifjúsági szerveződésekkel való kapcsolatfelvételt. Ezt egy-két napos látogatás keretében szeretnénk megvalósítani.

A nyárra tanulmányutat szervezünk Erdélybe az Ifjúsági Kör tagjai részére, mely elősegíti az erdélyiekkel való állandó kapcsolat kialakítását, és az ottani unitáriusok körülményeinek megismerését.

Kérünk mindenkit, segítse munkánkat annak érdekében, hogy az unitárius ifjúság számára színvonalas programokat szervezhessünk, és rendszeres találkozásainkkal összefogást alakíthassunk ki.

Beszámolómat egy aktuális idézettel zárom:

„Becsüld a kezdőt!

Ő még semmi,

ki még minden lehet!”

A hírlevelet minden UNIK tagnak eljuttatjuk.

A további sikeres működésben bizva búcsúzik az óévtől és kíván boldog, eredményes Új Esztendőt!

Schmidt Dániel, az UNIK ifjúsági titkára

Tudósítások, hírek

Hírek a „The Inquirer” című angol újság utolsó számaiból:

Austin Fitzpatrick, jelenleg még Leeds-i lelkész, de már újonnan megválasztott lelkésze egy Southampton-i gyülekezetnek, arról számol be, hogy milyen nagyszerű eseménynek lehetett tanúja szeptember 10-én a baróti templomszentelés alkalmával. Ismeretében többek között a következőkről számol be:

– Ebben az évszázadban első alkalommal szentelhetett újonnan épült templomot erdélyi unitárius egyházközség.

– A kiemelkedő alkalommal számos bel- és külföldi meghívott képviseltette magát azon az ünnepségen, amelynek keretében dr. Erdő János püspök mondta az ünnepi beszédet. Többek között jelen voltak a külföldi képviselők keretében: Svájc, Észak-Írország, az Egyesült Államok meghívottjai. De képviseltették magukat a helyi szervek is, így például jelen volt Barót város polgármestere, és a helyi Polgármesteri Hivatal képviselői, a Román Ortodox Egyház helyi képviselője, valamint nem kevesebb, mint hétszáz gyülekezeti tag, akik közül sokan a környező gyülekezetek meghívottjai, valamint több mint harminc unitárius lelkész.

– Az ünnepi istentiszteletet úrvacsoraszertés követte.

– A baróti egyházközség testvéregyházközsége, Summit, New Jersey, lelkésze ennek keretében nyújtotta át Kiss Alpár lelkésznek azt a zászlót, amelyet a gyülekezet küldött erre az alkalomra a jelenlevő lelkésztől.

– A rangos ünnepélyen jelen volt a Magyar Televízió is, amely az eseményről fölvetelt készített.

– A nagyszerű esemény szeretetvendégséggel ért véget, amely a késő esti órákig tartott.

– Befejezésül arról tesz említést Fitzpatrick lelkész, hogy ez nem az egyedüli újonnan épült temploma az erdélyi unitáriusoknak, hiszen még két templom van jelenleg építés alatt, az egyik a Hargita megyei Székelyudvarhelyen, a másik meg a Kovászna megyéhez tartozó Sepsiszentgyörgyön.

*

Sharpe: Ösztöndíjas a Unitarian College Manchester-ben (a manchesteri Unitárius Kollégiumban) címen számol be az újság egyik közelmúltban megjelent számában. Az 1995–96-os tanévben Székely Miklós nyerte el az ösztöndíjat, és végez tanulmányokat Manchesterben, majd gya-

korló lelkeszi teendőkkel is megbízzák az időszakban. Az erdélyi unitáriusok öt esperesi központra osztva végzik feladataikat, ezek közül az egyik a Torda-Aranyosszékhez tartozó esperesi kör, amelynek jelenlegi esperesi hivatala a kövendi egyházközség. Székely Miklós esperes, jelenleg kövendi lelkész is egyben, akinek tanulmányi időszakához sok sikert kíván az Unitárius Élet olvasóközönsége.

*

Jessamine Hoskins egyike azon angol unitárius vendégeknek, akik az idén ősszel pár napot tölthettek testvéregyházközségükben Erdélyben. Megnevezett, anélkül, hogy leírná hol, kiknél volt, vagy melyik az erdélyi testvéregyházközsége, azokról az élményekről, hatásokról számol be, amelyek érték látogatása alatt. Az eső utáni fűt nem aszfalttól fényes – hanem sártól – nehezen járható, gyalog, szekérral és személygépkocsival egyaránt. Meglepetéssel számol be arról, hogy a parókián nincs sem gáz, sem pedig központi fűtés, sőt a mindennapit is fakályhán kell elkészíteni. A fürdőszobában meg csak akkor és úgy van meleg víz, ha a fákalyhába előzőleg begyűjtanak. A faluban sehol üzenetrögzítő telefon, fax vagy egyéb technikai vívmányok, amelyek többnyire a nyugati világ vagy a nagyvárosok privilégiuma. Az élelmet is lovasszekéren szállítják a közeli községközpontból. De mindezt kárpótolta a csodálatos környezet, az unitárius templom a falu közepén, amely domináns jelensége a településnek, a domb hajlatában meghúzódó temető, amely az író szerint lélegzetelállítóan gyönyörű. Beszél még az emberek szeretetéről, kedvességéről, amelyben ottlétük minden pillanatában részesítették őket.

*

Az újság utolsó száma a Hírek rovatban arról számol be, hogy Arthur Long, a manchesteri Unitárius Kollégium volt principálisa, október 19-én részt vett Kolozsváron az Egységes Protestáns Teológiai Intézet fennállásának 100. évfordulóján. Ebből az alkalomból a Teológiai Intézet díszdoktorátusokat adományozott több európai és amerikai országból érkezett neves teológusnak. Unitárius teológiai doktorátust, ún. díszdoktorátust adományoztak ez alkalomból a már megnevezett Arthur Long teológiai tanárnak, a Meadville-Lombard chicagói egyetem principálisának, aki szintén jelen volt feleségével az ünnepi alkalomból. Itt jegyezzük meg azt is, habár az angol újság nem tesz említést

róla, hogy úgyszintén teológiai díszdoktorátust adományozott az Egyetem Gellérd Imre néhai lelkésznek, akit posztumusz tüntetett ki e fokozattal. A kitüntetést lánya, Gellérd Judit dr. vette át Kolozsváron, aki jelenleg a kaliforniai Chico városában él. A kiemelkedő kitüntetéshez mindháromunknak szívből gratulálunk.

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa

1995. december 4-én tartotta évi rendes közgyűlését a Deák téri Evangélikus Gimnáziumban

I. A Közgyűlés nyilatkozatot fogadott el a szlovákiai nyelvtörvénnyel, és a jugoszláviai–boszniai békemegállapodással kapcsolatban. Megtárgyalta és támogatásáról biztosította azt az állásfoglalást, amelyet a romániai egyházi eljárók a Tanügyi Törvény vallásszabadságot korlátozó rendelkezései miatt hoztak létre ez év októberében.

II. A Közgyűlés 3 éves időszakra újraválasztotta elnökét D. Dr. Harmati Béla evangélikus püspök személyében. Megfigyelői státuszban a 22 egyház és egyházi jellegű szervezet együttműködési fórumának tagjai sorába fogadta a Magyar Kékereszt Egyesületet.

III. Az 1996-os programok kialakításában az alábbi szempontokat határozta meg:

– az Ökumenikus Tanács megfelelő módon kapcsolódjon be a millezentenáriumi ünnepségekbe. Az ez évi Országos Protestáns Napok központi és helyi rendezvényei szintén az 1100 éves évfordulóhoz kapcsolódjanak;

– az Ökumenikus Tanács kísérelje figyelemmel a taggyházak és a testvéregyházak 1996-os ünnepségeit, és profiljának megfelelően kapcsolódjon azokhoz, pl. II. János Pál pápa magyarországi látogatása, a Magyar Reformátusok III. Világtalálkozója, a Baptista Egyház 150 éves évfordulója, az európai evangélikus püspökök magyarországi konferenciája, 1000 éves iskola;

– a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa keresse a lehetőségét annak, hogy a Magyar Katolikus Egyházzal közösen minél szélesebb rétegeket bevonva készüljön fel a II. Európai Ökumenikus Nagygyűlésre, mely 1997 júniusában kerül megrendezésre Grazban.

IV. A Közgyűlés elfogadta a főtitkár jelentését, az elnök beszámolóját, az 1994-es zárszámadást és az 1996-os költségvetési tervezetet, valamint beszámolót hallgatott meg a tervezett lágymányosi ökumenikus központ tárgyában.

Egyházunkat Bence Márton püspök és Gálffy Gábor gondnok képviselte.

Könyvesboltunk ajánlataiból

- Szabó Attila:
Természet és ember a biblia és költészet tükrében (Ensa KFT)
- Szabó Attila:
Az Ószövetség a művészetekben (Biblia Közös)
- Simon Róbert:
A Korán világa (Helikon)
- Szilágyi Ferenc:
„Bölcsőjét kereste a magyarnak...” (Orient-Press)
- Husztai József:
A magyar turáni ornamentika története (Magán)
- Lehotka Gábor:
Az orgona (Oltalom alap.)
- Dobos Hajnal:
A te parancsod (Első kia.)
- Mészoly Ó. István-Keresztury Dezső:
Pannonhalma (IPK-WTC)
- Bánhegyi Miksa:
The Community Table (IPK-WTC)
- Kilián István:
Piarista iskolai színjátszás (Argumentum)
- Pomogáts Béla:
Erdélyi városképek (Madách-Pasionium)
- Comenius:
A világ útvesztője (Bibl. Közös)

Olvasóinkhoz

Előfizetőink és olvasóink egy éve olvashatják lapunkat 12 oldalon, havi megjelenésben. A csekkek kiküldésével egy időben közöltük Önökkel, hogy a megnövekedett költségek ellenére sem emeljük árainkat 1996-ban.

Mindenkor elsődleges kötelességünknek éreztük és érezzük most is híveink, olvasóink tájékoztatását egyházi életünkről. Havonta 150 példányt Erdélybe is ingyen eljuttatunk, ami azt jelenti, hogy ott minden egyházközség 1 db-hoz juthat. Aki hosszú időn át előfizetőnk volt, és most anyagi körülményei miatt nem tudja tovább megvenni lapunkat, természetesen tovább küldjük, hiszen sokszor betegsége vagy kora miatt ez az egyetlen kapcsolata egyházunkkal.

Az eddig beérkezett befizetések közül azonban sajnálattal állapítottuk meg, hogy az alig éri el nyilvántartott híveink 1 százalékát. Tisztában vagyunk a megélhetési nehézségekkel és anyagi gondokkal, de arra kérjük afiat, hogy előfizetésükkel és adományaikkal tegyék lehetővé, hogy erdélyi és magyarországi nehezebb sorsú testvéreink továbbra is olvassák lapunkat.

Továbbra is olvasóink rendelkezésére állunk, várjuk észrevételeiket, javaslatokat. Ennek érdekében a közeljövőben egy kérdőívet szándékozunk kiküldeni, amelynek megválaszolása segítségünkre lesz, hogy még jobban szolgálhassuk olvasóinkat.

Szerkesztőség

Tudósítások, hírek

Ahogy lapunkban előre jeleztük, november 15-én ünnepélyes keretek között történt – a pestszentlőrinci Dávid Ferenc utcában lévő óvoda falán – annak a táblának a leleplezése, amelyet *Sepsi Kovács Éva* lőrinci presbiter adományozott.

Rázmány Csaba lelkész avató beszéde után az adományozó méltatta az unitárius reformáció jelentőségét. Ezt követően *Bencze Márton* püspök mondott beszédet, melyben hangsúlyozta, hogy a „Hit Isten ajándéka”. *Kászoni József* lelkész imája zárta az ünnepséget, amelyet nagyszámú érdeklődő tisztelt meg, élükön az óvoda kicsi növendékeivel és az óvónőkkel. A táblaavatáson megjelent a pestszentlőrinci önkormányzat kulturális képviselője is.

A budapesti felsőoktatásban az 1995/96-os tanévben is folytatódtak az egyházi jogi kurzusok. Az unitárius törvényismertető előadásokat az ELTE Jogtudományi Karán, valamint az Államigazgatási Főiskolán 1995. november második felében **dr. Lőrincz Ernő** egyházi főtanácsos tartotta meg.

A Kelet-Magyarországi Szabad-*elvű* Protestáns Kör gondozásában megjelent a **Partium** című irodalmi és művészeti folyóirat. A teljesség igénye nélkül, az első szám íróiból: *László Gyula* prof., *Lászlóffy Csaba*, *G. Nagy Ilián*, *Ószabó István*, *Somogyi László*, *dr. Sztankóczy Zoltán*. A kiadást a vásárosnaményi Balázs Ferenc Népfőiskola támogatta. Gratulálunk a lap szerkesztőbizottságának a mind külsőleg, mind tartalmilag rendkívül nívós kiadványukért, és további munkájukhoz is sok sikert kívánunk.

A Kossuth rádió egyik november végi híradása szerint **Köröspataki Kiss Sándort**, egyházközségünk neves tagját, az istentiszteletek és a rendezvényeink látogatóját, a Péchy Blanka által alapított Magyar Lajos-díjjal tüntették ki. A kitüntetettnek szívből gratulálunk!

A Protestáns Szabadegyetem konferenciája

Az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem idején Akadémiai napjait 1996. április 27–május 4. között tartja a németországi *Gomadingen* evangélikus üdültelepén, Stuttgart közelében. A találkozó témája: *Magyar jelenlét Európában*. Ökumenikus istentisztelet, áhítatok, előadások, kerekasztalbeszélgetések, kulturális és zenei műsor szerepelnek a programon. Érdeklődés, jelentkezés (legkésőbb február 28-ig):

Kótai István, Itasruhweg 21,
CH-8245 Feuerthalen
tel: 053-29 25 06 (csak hétfőig!)

Esketés

SZABÓ ANDRÁS
és **IMRE ERZSÉBET**
(Kocsord) szeptember 23.

Isten gazdag áldását kérjük az ifjú pár életére.

Lapzárta minden hónap 6-án van. A később beérkezett írásokkal szerkesztőségünk csak a következő hó lapzártáig tud foglalkozni. Kérjük ezt a beküldendő írásoknál figyelembe venni.

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Főszerkesztő:
Bencze Franciska

Szerkesztőbizottság:
Gálffy Gábor, Kászoni József,
Muszka Ibolya, Nyitrai Levente

SZERKESZTŐSÉG CÍME:
V., Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.
Telefon/fax: 111-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.
Előfizethető:
egyházi központunkban, a lelkési irodákban,
vagy egyházi csekken, Unitárius Élet jellegével.
Évi előfizetési díj: 600,- Ft.
Egyes szám ára 50,- Ft.
Megjelenik havonta.
Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.

Felelős kiadó:
Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Készült a Cerberus Kft. gondozásában
(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.
Tel.: 132-3511)

Felelős vezető: Schmidt Gábor
HU ISSN 0133-1272